

Slavko Markon, Diverzija na zagrebačku telefonsku centralu (VI, 115-126), kao jedan od organizatora opisuje kako su izvršene pripreme i sam čin poznate diverzije na zagrebačkoj glavnoj pošti 14. 9. 1941.

O. Kovačević objavljuje popis (419) ptt radnika koji su poginuli u toku NOB-e.

N. Gulan donosi »Neke detalje u vezi sa štrajkom poštara 1919. godine« (IV, 149-168), koji je obuhvatio Hrvatsku, djelomično i Bosnu i Hercegovinu. Štrajk je bio dobro organiziran u gradovima: Zagreb, Karlovac, Nova Gradiška, Brod, Osijek i Zemun.

M. Cvjetković prikazuje borbu ptt trudenika Crne Gore 1905. god. i opisuje partizansku poštu u Crnoj Gori (VI, 169-183).

Bez sumnje, pojava »Ptt arhiva« predstavlja značajnu novost u našoj kulturnoj stvarnosti. Casopis je uspio okupiti standardni broj suradnika koji objavljuju priloge iz oblasti povijesti pošta u našoj zemlji. Građa i prilozi dosad objavljeni u većem broju odnose se na prošlost pošte u Srbiji, Crnoj Gori i Hrvatskoj, a u manjoj mjeri u Sloveniji, Makedoniji i Bosni i Hercegovini. Mnoge rasprave pisane su na temelju izvora i neobjelodanjenog arhivskog materijala, zbog toga u mnogim pitanjima utiru prve brazde i daju prve sinteze.

U prilogima uočavaju se dvije tendencije u obradi povijesti pošta. Jedna koja objašnjava prošlost pošte u vezi s događajima, pokretima i idejama dotičnog vremena i povezuje uz političku, ekonomsku i kulturnu djelatnost države i društva. To su rasprave dra V. Sokola, donekle N. Gulana, M. Drakulića i još nekih. Druga tendencija se ograničava na prepričavanje činjenice i utvrđivanje fakata, ne ulazeći u širinu i veću povezanost s ostalim događajima i okolnostima. Ta druga tendencija, koja je neophodna u prvoj fazi svakog početnog rada, predstavlja njegov niži oblik i bazu na kojoj se pišu rasprave sa širim horizontima i povezanošću s cjelokupnom kulturnom, ekonomskom, političkom i društvenom poviješću. Na temelju utvrđenih fakata mogu se onda davati šire sinteze i uočavati tačniji razvoj pojedinih poštanskih institucija.

Moglo bi se naći nekoliko zamjerki o prevođenju nekih stranih izraza, ali te zamjerke ne bi utjecale na bit tretiranih problema, niti bi odlučile o samom sadržaju, pa ih zato ne iznosim. Građu, koju objavljuje O. Kovačevića iz državnog arhiva Srbije bolje bi odgovarao naslov »regesta« nego bibliografija.

J. Lučić

SAINT LOUIS À LA SAINTE CHAPELLE, Paris 1960.

Ovo je katalog izložbe koju je organizirala Glavna uprava francuskih arhiva od svibnja do kolovoza 1960. u Parizu, u zgradi Sainte Chapelle. Pokrovitelj je izložbe bio francuski ministar prosvjete, a suorganizatori: Glavna uprava konzervatorskih zavoda, Glavna uprava biblioteka i Središnja uprava muzeja. Kod priređivanja izložbe sudjelovalo je 9 muzeja, 12 kaptola, 10 župa, 14 gradskih uprava te mnogi stručnjaci. Izložba je imala povijesni i umjetnički značaj.

Predgovor za katalog napisao je akademik André Chamson. Paul Deschamps prikazao je razvitak umjetnosti u doba kralja Luja IX Svetog. Iza toga su nanizani važniji datumi francuske povijesti od 1200-1317. i literatura o Luju IX. Od str. 31-111. opisano je 236 umjetničkih predmeta i dokumenata koji

su bili izloženi. Uz legendu pojedinog predmeta nalazi se — sitno tiskan — prikaz pojedinog događaja na koji se predmet odnosi. Tako se dobiva jasna slika o vremenu u kojem je živio i vladao Luj IX. Na kraju kataloga, na posebnom umjetničkom papiru reproducirana su 33 umjetnička predmeta i dokumenta koji su bili izloženi.

Izložba svakako zadivljuje zbog mnoštva i raznolikosti dragocjenih umjetničkih predmeta i dokumenata koji su nastali na tlu Francuske tokom XIII i XIV st. Katalog je dobro sastavljen i opremljen.

Dr J. Buturac

POVIJEST TALIJANSKE ARHIVISTIKE

U ČASOPISU »RASSEGNA DEGLI ARCHIVI DI STATO«

U arhivskom vjesniku (1) dao sam prikaz središnjeg talijanskog arhivističkog časopisa Rassegna degli Archivi di Stato za god 1955-1957.

Obilna je tematika koju obrađuju godišta 1957. (2. i 3. broj), 1958. i 1959. Rassegne. Tu prije svega dolaze prikazi pojedinih arhiva u Italiji (2), razni tehnički problemi (3), razni problemi iz arhivistike (4) i historije (5), problem tehnički problemi (3), i njihova kritika (7), prikazi pojedinih fondova (8) i na koncu prikazi arhivističkih kongresa i sastanaka (9). Ja ću se ovdje, međutim, osvrnuti na prikaze života pojedinih arhivista i arhivskih škola, koji nam omogućuju da donekle rekonstruiramo historiju talijanske arhivistike (9a).

Srednja Italija s centrom u Toskani vodi sa svojim radnicima na polju arhivistike. Ona vodi i u proučavanju tih radnika u časopisu Rassegne.

Među arhivistima srednje Italije u 19. st. najuglednije mjesto zauzima bez sumnje **Francesco Bonaini** (1806-1874), rođen u Pisi (10). Odmah nakon diplome dobio je Bonaini drugu katedru kanonskog prava na Sveučilištu u Pisi. Desetak godina iza toga bila mu je dana katedra historije prava, koja je dobila istaknuto mjesto na stranicama novo osnovanog »**Archivio storico italiano**«.

40-ih godina oboljevši na živcima, proveo je nekoliko mjeseci na liječenju u Perugi, gdje je i dobio groznicu za radom na historijskim vrelima. Tu se je dao na skupljanje kronika i neizdane povijesti Perugie. Plod tog njegova rada bila su dva posljednja sveska prve serije časopisa **Archivio storico italiano** (1850-1851). To je prva faza u Bonainijevu radu.

Druga faza njegova rada počinje prijelazom sa sveučilišta u arhiv nakon 26 godina predavanja na katedri — zaista neuobičajeni put jedne velike karijere. Uočivši vrijednosti arhivskih dokumenata za historiju, Bonaini se zaustavio na objektivnoj vrijednosti samih dokumenata bez obzira na njihove različite odnose.

Pošto se Bonaini istakao na tom polju, toskanski mu vojvoda povjerava god. 1852. dužnost da na čelu posebne komisije ispita i izvijesti kako bi se najbolje ujedini i materijalno na više strana raspršeni i slabo čuvani državni arhivi. Svrha je toj akciji bila njegovo efikasnije i ekonomičnije čuvanje kao i lakše iskorištavanje znanstvenih radnika. Komisija je ljeti iste godine izvijestila vladu o stanju arhiva, o programu za njihovo ujedinjavanje i o uredbi nove arhivske ustanove, kao i o sastavu personala, na čija će leđa pasti taj